

Олена ЛЕВЧЕНКО

РОТТЕРДАМ'97. СПРОБА СЛОВА

**Слово - золото,
мовчання - ніщо**

Отож, на початку світу було Слово, тобто Логос, ідея порядку речей.

Україна теж починає і, щоб народилася в ній ідея нового порядку речей, ми повинні зрозуміти конкретну навколишню реальність капіталізму і ліберальної демократії в кожній галузі життя. Зараз відповідальність за стан справ несе не тільки уряд чи парламент, а і кожний професіонал, який хоче займатися своєю професією і повинен боротися за її збереження. Неправда, що при капіталізмі виживають найкращі і найпотрібніші, при капіталізмі виживають ті, що вміють вижити.

Як захищають свою професію кінематографісти на Заході сьогодні? Які кроки треба здійснити нам, щоб вийти на європейський шлях культурної політики? Перш за все, на ці питання намагається дати відповідь своєю діяльністю міжнародна асоціація "SVEMA", яка ставить за мету сприяти обміну культурною інформацією в аудіовізуальному просторі між Європою та Україною.

Краще один раз побачити, ніж сто разів почути. І чим більше людей побачить, тим краще. Тому черговою акцією асоціації "SVEMA" стали майстер-класи, проведені на Роттердамському кінофестивалі для студентів кінофакультету Київського театрального інституту та молодих його випускників, переможців останнього фестивалю студентських фільмів "Пролог". Ідея президента асоціації кінорежисера Лілії Оллів'є-Огієнко полягала в тому,

**Робочий момент зйомок.
Інтерв'ю з директором фестивалю Саймоном Філдом.**

щоб люди, які потрапили на фестиваль, не тільки отримували інформацію для себе, а й знімали для всіх професіоналів України документальний фільм про структуру і систему фінансування незалежного кіновиробництва, бо саме Роттердамський фестиваль сьогодні є її динамічним ядром і саме там можна прослідкувати ті механізми, за допомогою яких у світі продовжує існувати кінематограф, не регульований владою великих грошей і диктатом комерційного прибутку.

В концепцію фестивалю незмінно закладено допомогу країнам, що розвиваються. Як не сумно, але кінематограф України з могутньою колись індустріальною базою виявився в ряду країн, що розвиваються. Ще сумніше те, що з України, де всі говорять про відсутність коштів на кіно, до фонду Роттер-

дамського фестивалю ніхто не звертався. Це можна пояснити труднощами перехідного періоду і знову ж таки відсутністю інформації про світ, в якому ми виявилися розгубленою провінцією.

На Роттердамському фестивалі все сприяє тому, щоб інформацію можна було отримати якнайлегше, і не тільки про конкурсні покази, а й про роботу СінеМарту, де збираються ділові люди незалежного кіно, одні - шукаючи ідеї та сценарії, інші - фінансової підтримки.

СінеМарт

- В першу чергу ми цікавимося незалежними кінорежисерами і підтримуємо тих, хто намагається робити фільми поза комерційними структурами, і СінеМарт має на меті зібрати разом незалежних режисерів та потенційних фінансистів і по-

купців - представників телевізійних компаній, фондів, компаній з дистрибуції. (З інтерв'ю Саймона Філда, директора Роттердамського кінофестивалю).

Не можна говорити про фестивалі, не називаючи його "зірок". Як не дивно, але "зірками" на фестивалі були не Пітер Грінуей чи Джекі Чанг (які, звичайно, отримали належну увагу глядацького загалу), а учасники СінеМарту. Про їхній приїзд сповіщали фото в холі отелю "Хілтон", в робочому центрі фестивалю, на спеціальному стенді під лаконічними заголовками: "продюсери", "дистриб'ютори", "агенти з продажу", "телевізійні станції", "спеціальні проекти", "фінансисти" (в основному маються на увазі державні та громадські фонди), "інші".

Сьогодні ці люди, які свідомо присвячують себе незалежному кіно, є справжніми співавторами фільмів, - з їхньої віри у режисера і концепцію і з їхнього бажання втілити задум виростає фільм. Завдяки їхнім зусиллям ще можлива творча свобода в кіно.

До речі, до від'їзду на фестивалі ми отримали саме списки всіх учасників СінеМарту, а не програму фестивальних показів. Такі деталі красномовно свідчать про те, що незалежне кіно всерйоз турбується про свою незалежність, виграти яку можна тільки дуже значними зусиллями тих, хто відстоює кіно як мистецтво.

Ціна незалежності

- Чим більше вкладено у фільм грошей, тим менша свобода кінорежисера. (з інтерв'ю Еміля Фалльо, кінорежисера, колишнього директора Роттердамського кінофестивалю).

Отож, що таке незалежне кіно сьогодні?

Воно виникло на початку 60-х років як реакція на бурхливий розвиток кіноіндустрії Голлівуду, що базувалася на великому приватному капіталі й вимагала обов'язкового прибутку від фільмів, які таким чином перетворювалися на товар, втрачали своє місце в культурі. Згодом експансія нового ринку ста-

ла зводити до маргінального стану і саму культуру.

Прийшов новий диктатор. В інтерв'ю нашій знімальній групі представник німецького телеканалу ZDF Екхарт Штайн сказав, що ідеологічного диктату більше немає. Всі ідеології зникли під тиском єдиної сили - ринку, сили, яка диктує свої закони всім, навіть урядам і політикам, не кажучи вже про мистецтво. Але і в цій великій системі все одно існують віконця, поки є люди, які свідомо захищають незалежність культури.

- Визначити незалежне кіно досить важко. Традиційно це означає кіно, незалежне від студій, системи великого бізнесу. Але кіно незалежного взагалі не існує, бо кожному потрібні кошти, щоб зняти фільм. Режисери повинні збирати їх у багатьох місцях. Щоб зробити художній фільм на 90 хвилин, треба діставати гроші від телебачення, можливо, від держави. Для мене ідея незалежності означає те, що режисер здатен зняти фільм, не вступаючи у фінансовий компроміс. Деякі фільми фестивалю зняті майже без грошей. (З інтерв'ю Саймона Філда).

У нашій країні незалежність мистецтва весь час звично розумілася у політичному сенсі як свобода від ідеологічної цензури. Але монополія високобюджетних американських фільмів і диктат індустрії Голлівуду, де існує тридцять п'ять випробуваних офіційних сюжетів, які весь час ставляться на потік, виявилися страшнішими.

- Смішно змагатися з Голлівудом, - сказав нам Еміль Фалльо. - Ми повинні просто робити інші речі, тому дуже важливим є те, що знімається поза великими студіями.

Такі фільми, не зважаючи на різноманітність авторських стилів, впізнаєш одразу завдяки самій неординарності. Різні за стилями, жанрами, рівнем професіоналізму (від Іоселіані до дебютанта із країни, що розвивається) фільми фестивалю поєднують незалежність від уніфікуючої ринкової естетики. Особиста авторська пристрасть, активне звернення до сучасності,

відчуття соціальної відповідальності мистецтва, віра у глядача і пошук у ньому співавтора - ось риси, властиві такому кіно.

Хто ж підтримує незалежне кіно сьогодні?

Воно знімається на кошти, зібрані з багатьох численних джерел, вирішальними з яких бувають міністерства культури та канали телебачення, причому, як правило кожен фільм створюється на кошти кількох країн. Таким чином, поняття незалежного кіно у всьому світі пов'язане з поняттям державного чи громадського фінансування, яке не потребує обов'язкового комерційного прибутку від вкладених коштів. Тому на Заході зараз багато радянських фільмів сприймаються як незалежні. Феномен великих радянських державних студій (а не приватних, як в Америці чи на Заході), які, володіючи великою індустрією, кінцевою метою мали не товар, а предмет мистецтва, - цей феномен повинен бути якомога можна швидше осмислений і усвідомлений на всіх рівнях - від держави до митців.

Отож, поки ми жили у штучно створеному мікрокліматі за залізною завісою, світове кіно вчилася виживати під тиском тотальної диктатури ринку і поступово збудувало цілу систему захисту, побачити яку і дав можливість Роттердамський фестиваль.

Знімальною групою під керівництвом Лілії Оллів'є-Огієнко, відзнято на фестивалі матеріалу обсягом 29 годин. Основну частину становлять інтерв'ю з людьми всіх професій, представниками телеканалів і фондів, від яких залежить доля незалежного кіно сьогодні. Слово за майбутнім фільмом.

Українська делегація на Роттердамському фестивалі висловлює вдячність за підтримку посольству Королівства Нідерланди в Україні, міжнародному Фонду "Відродження", фонду APPEXchange Об'єданої Європи, компанії "Міжнародні авіалінії України" і дирекції 26 Міжнародного Роттердамського кінофестивалю незалежного кіно.